

Nota

**Recreatief medegebruik van
defensie terreinen**

November 2010

Inleiding

In Nederland wonen veel mensen op een klein oppervlak. De ruimte is schaars en terreinen worden dan ook veelal voor meer doeleinden gebruikt. Dat is ook bij Defensie terreinen het geval. Defensie terreinen en -complexen in Nederland beslaan bij elkaar ongeveer 25.000 hectare, waarvan ruim 10.000 hectare oefenterrein is. Voorop staat uiteraard het militaire gebruik van de oefenterreinen. Tegelijkertijd bevindt zich op deze terreinen vaak waardevolle natuur en wordt er gerecreëerd. Recreatief medegebruik van militaire terreinen is toegestaan, met inachtneming van het feit dat de natuurwaarden op de terreinen kwetsbaar zijn voor intensieve vormen van gebruik.

De recreatieve behoefte in Nederland neemt toe. Defensie heeft altijd ruim baan gegeven aan extensieve recreatie, zoals wandelen en fietsen. Met betrekking tot lawaaisporten, zoals motorcross en rallyrijden, is de afgelopen jaren een terughoudend beleid gevoerd. Dit is vastgelegd in de beleidsregel 'Recreatief medegebruik van defensie terreinen' uit 2005. In die beleidsregel is een evaluatie van het beleid aangekondigd. Er zijn nog drie andere redenen die aanleiding geven tot een actualisering van het beleid:

1. Gevolgen van wetgeving

Op 1 oktober 2005 is de Natuurbeschermingswet 1998 (Nbwet) van kracht geworden. Via deze wet is de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn omgezet in Nederlands recht. De gebieden die onder deze richtlijn vallen, zijn de Natura2000-gebieden. Alle activiteiten in deze gebieden moeten getoetst worden op mogelijke (significant) negatieve effecten. Vervolgens worden de activiteiten gereguleerd door middel van Natura2000-beheerplannen of Natuurbeschermingswetvergunningen. De beheerplannen bevatten de instandhoudingsdoelstellingen voor de gebieden.

Een belangrijk deel van de defensie terreinen valt onder de beschermende werking van de Natuurbeschermingswet 1998. In deze gebieden moeten de effecten van zowel bestaand als nieuw gebruik kunnen worden ingepast in de instandhoudingsdoeleinden van het desbetreffende gebied. Het gaat daarbij om militair gebruik, maar ook om recreatief medegebruik. In het licht van de instandhoudingsdoelstellingen moet bepaald worden of alle recreatieve activiteiten onder de huidige omstandigheden kunnen worden voortgezet. Mogelijkerwijs dient een activiteit aangepast of gestopt te worden.

2. Praktijkervaringen met de huidige beleidsregel

De beleidsregel uit 2005 was bedoeld om meer duidelijkheid te scheppen over wat wel en niet mogelijk is bij het recreatief medegebruik van defensie terreinen. De beleidsregel was terughoudend. De belangrijkste argumenten daarvoor waren de aangescherpte natuurwetgeving, intensiever gebruik door Defensie van de oefenterreinen, overlast voor de omgeving en de benodigde personele inzet van Defensie om dit medegebruik te faciliteren en hier toezicht op te houden.

Hoewel de beleidsregel op veel punten de gewenste duidelijkheid heeft verschaft, was die toch niet toereikend. Een aantal formuleringen gaf aanleiding tot verschillen in interpretatie door Defensie en aanvragers van medegebruik. De discussies spitsten zich vaak toe op zaken als verstoring, overlast, aantasting van natuurwaarden of eventuele mogelijkheden voor alternatieven.

Daarnaast werd de beleidsregel door verschillende partijen buiten Defensie als te beperkend ervaren, in het bijzonder voor de lawaaisporten. In het verleden toegestane activiteiten werden nu met een beroep op de beleidsregel geweigerd. Dit leidde soms tot onbegrip.

Binnen Defensie werd de beleidsregel niet altijd op dezelfde manier uitgelegd, zodat activiteiten die in de ene regio niet werden toegestaan in een andere regio wel doorgang konden vinden. Dit ondermijnde het draagvlak voor het beleid binnen de defensieorganisatie. Een punt van aandacht is dat er geen extra personele en financiële middelen beschikbaar kunnen worden gesteld voor begeleiding, toezicht en handhaving van recreatief medegebruik.

3. Motie-Knops c.s. over medegebruik defensie terreinen

In december 2009 heeft de Tweede Kamer de motie-Knops c.s. aangenomen, waarin de regering wordt verzocht om het bestaande historische medegebruik van defensie terreinen door motorsportverenigingen en het verpachten van gronden ten behoeve van recreatie voort te zetten, alsmede meer gebruik voor wandelaars en fietsers op andere terreinen mogelijk te maken, en hierover in overleg te treden met de betreffende belangenverenigingen.

Deze nota gaat over het recreatief medegebruik van de oefenterreinen. Het medegebruik van bebouwde objecten valt niet onder deze nota. Met deze nota wordt de beleidsregel 'Recreatief medegebruik van defensie terreinen' uit 2005 geëvalueerd en geactualiseerd.

1. Functies defensie terreinen

De hoofdfunctie van defensie terreinen is het militair gebruik. Andere functies zijn daaraan ondergeschikt. Tegelijkertijd biedt Defensie het publiek graag de mogelijkheid defensie terreinen te betreden en daar te genieten van natuur, landschap en de aanwezige cultuurhistorische aspecten. In de praktijk blijken deze functies vaak goed te combineren. Defensie wil de natuur- en landschappelijke waarden handhaven en beschermen en kansen bieden aan natuurontwikkeling. Defensie beoordeelt recreatief medegebruik in het licht van de natuurdoelstellingen. Dat wil zeggen dat de defensie terreinen bezocht mogen worden, mits de aanwezige natuurwaarden daar niet onder lijden.

Verscheidene militaire activiteiten hebben een civiel equivalent. Het gaat dan bijvoorbeeld om endurorijden, oriëntatiewandelingen en rallyrijden. Voor militaire activiteiten bestaat op de defensie terreinen altijd gelegenheid omdat deze een operationele achtergrond hebben. Als het activiteiten betreft die deels of geheel door een civiele vereniging of organisatie worden uitgevoerd, gelden de uitgangspunten zoals hierna omschreven. Medegebruik door politie, brandweer en hulpdiensten is in beginsel toegestaan, indien dit plaatsheeft in het kader van de voorbereiding op hun taakuitoefening en het gebruik door defensie-eenheden niet wordt belemmerd.

Voor de militaire oefenterreinen die deel uitmaken van een Natura2000-gebied zijn beheerplannen opgesteld. Daarin wordt naast het militaire gebruik ook het medegebruik getoetst. De bijzondere natuurwaarden op militaire terreinen zijn ontstaan onder de huidige omstandigheden van militair gebruik en recreatief medegebruik. Intensivering van het recreatief medegebruik is dan ook niet altijd in het belang van de natuur op defensie terreinen. In het kader van de Natuurbeschermingswet wordt voor ieder Natura2000-gebied het bestaande gebruik geïnventariseerd en beoordeeld. Voor elk gebruik met significant negatieve effecten op de natuur is een vergunning verplicht. Indien recreatieve activiteiten een deel van de negatieve effecten veroorzaken, wordt de gebruikruimte voor Defensie navenant minder. Dit is ongewenst aangezien het militaire gebruik de hoofdfunctie van die terreinen is en blijft. Dit klemt te meer omdat Defensie de laatste jaren veel oefenterreinen heeft afgestoten, waardoor de krijgsmacht de overgebleven gebieden intensiever is gaan gebruiken.

Voor Defensie stelt het intensieve recreatieve gebruik en de beschermingsverplichting vanuit de natuurwetgeving ook eisen aan toezicht en handhaving. Dit is een extra belasting van de defensieorganisatie. Indien Defensie kosten moet maken die samenhangen met recreatief medegebruik, dan zullen die bij de gebruikers in rekening worden gebracht. In geval van schade wordt die op de veroorzakers verhaald.

Er worden drie vormen van medegebruik van defensie terreinen onderscheiden:

1. *Recreatief medegebruik onder openstellingregels*

Alle oefenterreinen van Defensie zijn opengesteld, met de volgende uitzonderingen. De Leusderheide is niet opengesteld wegens de aanwezigheid van ongesprongen explosieven uit de Tweede Wereldoorlog. In verband met het intensief oefenen met zwaar materieel zijn eveneens de Wezperberg, De Kamp in Vught en op werkdagen de Vlasakkers bij Amersfoort niet opengesteld. Vliegbases en -kampen, schietterreinen en terreinen waar met scherpe explosieven wordt gewerkt, zijn om veiligheidsredenen niet opengesteld.

De voor recreatief medegebruik opengestelde terreinen zijn voorzien van borden waarop de voorwaarden voor toegang zijn aangegeven. De standaard toegangsregels houden in dat de terreinen van zonsopgang tot zonsondergang toegankelijk zijn en dat op wegen en paden vrij kan worden gewandeld. Daarnaast geldt voor fietsers, ruiters en recreanten met aangelijnde honden dat zij zich alleen mogen begeven op de aangewezen routes. Daarbij geldt als voorwaarde dat zij daarbij geen oefeningen verstoren en niets beschadigen, meenemen of achterlaten.

2. *Vergund medegebruik*

Vergund medegebruik betreft medegebruik met speciale toestemming door particulieren, clubs of verenigingen, maar ook door politie en brandweer en andere hulpdiensten van zowel opengestelde defensie terreinen als van terreinen die zijn gesloten voor het publiek. Het betreft

incidenteel medegebruik zoals het opzetten van kampementen, trimlopen, hondentraining en het gebruik als parkeerruimte bij evenementen en structureel medegebruik zoals het plaatsen van bijenkasten, zweefvliegen, het vliegen met modelvliegtuigjes. Voor dit gebruik moet de medegebruiker privaatrechtelijke vergunningen aanvragen, die worden verleend door tussenkomst van het Rijksvastgoed- en Ontwikkelingsbedrijf (RVOB). Deze publiekrechtelijke vergunningen dient de medegebruiker aan te vragen bij het bevoegd gezag.

3. Incidentele excursies/onderzoek

Het betreft hier vaak wetenschappelijke excursies. Deze zijn gericht op specifieke onderwerpen, zoals paddenstoelen, orchideeën en archeologische waarden, op zowel opengestelde als gesloten terreinen en buiten de bestaande wegen en paden. Deze vinden veelal plaats onder begeleiding van defensiemedewerkers. Ook een open dag op een doorgaans gesloten oefenterrein valt hieronder.

2. Beleid recreatief medegebruik van defensie terreinen

Algemeen

Recreatief medegebruik is alleen toegestaan indien het niet belemmerend is voor het militaire gebruik, noch in operationele, noch in vergunnings- of beveiligingstechnische zin. Ook moet het passen binnen het gevoerde beheer van het desbetreffende terrein.

Recreatief medegebruik in gebieden die vallen onder de Natuurbeschermingswet mag niet ten koste gaan van de instandhoudingsdoelstellingen waarvoor het gebied is aangewezen. Ook mag het niet in strijd zijn met de voorwaarden zoals opgenomen in het bij dat gebied behorende Natura2000-beheerplan en mag er geen schade of verontrusting optreden zoals bedoeld in de Flora- en faunawet.

Recreatief medegebruik moet passen binnen de (bestuurlijke) afspraken met het externe bevoegde gezag en andere belanghebbenden. Op defensie terreinen zullen bovendien geen activiteiten door derden worden toegestaan die maatschappelijk breed ter discussie staan.

In het licht van de motie-Knops c.s zullen de mogelijkheden voor lawaaisporten worden vergroot ten opzichte van de vorige beleidsregel, voor zover het terreinen betreft die buiten de ecologische hoofdstructuur en buiten Natura2000-gebieden liggen. De bestaande voorzieningen voor motorcrossen blijven gehandhaafd of zullen in goed overleg worden verplaatst. De toegankelijkheid van oefenterreinen voor wandelaars en fietsers blijft zo groot mogelijk. Medegebruik is echter wezenlijk iets anders dan steunverlening. De regels voor steunverlening zijn dan ook niet van toepassing op recreatief medegebruik.

Natuurgericht recreatief medegebruik

Veel defensie terreinen behoren tot het natuurlijk nationaal erfgoed en natuurbeheer is een belangrijke verantwoordelijkheid van Defensie. Met dit uitgangspunt richt Defensie zich op die vormen van recreatie, waarin natuur- en landschapsbeleving centraal staan. Omdat wandelen hiertoe de meeste mogelijkheden biedt, heeft het wandelen voorrang boven andere vormen van recreatie. Op sommige terreinen zijn ook andere recreatievormen mogelijk die zich richten op natuur- en landschapsbeleving. Dit betreft in het bijzonder fietsen en paardrijden.

Niet-natuurgericht recreatief medegebruik

Onder niet-natuurgericht medegebruik vallen onder andere rijden met mountainbikes en motor- en autosport. Dit niet-natuurgericht recreatief medegebruik wordt toegestaan, tenzij het schadelijk is voor de natuur of het milieu, dan wel schadelijk of hinderlijk is voor natuurgericht recreatief medegebruik of voor de directe omgeving. Gemotoriseerde vliegsport blijft beperkt. Daarnaast gelden de gewone gedragsregels zoals die bij de ingang van de terreinen op borden zijn aangegeven.

Er zijn veel verschillende typen medegebruik. Op basis van het beleid met betrekking tot het recreatief medegebruik zijn de mogelijkheden en beperkingen voor de meest voorkomende vormen van recreatief medegebruik als volgt:

Wandelen

Bij de voor het publiek opengestelde natuurgebieden van Defensie is het uitgangspunt dat wandelaars op de daartoe beschikbare wandelpaden kunnen genieten van de belangrijkste natuur- en landschapsaspecten van het gebied. Ter ondersteuning van de recreatiezonering van natuurgebieden worden wandelroutes op defensie terreinen uitgezet. Tevens werkt Defensie mee aan de realisatie van nationale en regionale wandelroutes, zoals langeafstandswandelpaden.

Honden

Veel bezoekers van defensie terreinen nemen hun hond mee. Bezoekers met honden zijn welkom op defensie terreinen, mits deze honden zijn aangeliind. Op enkele terreinen zijn speciale gebieden aangewezen waar honden los mogen lopen. Als loslopende honden in een dergelijk gebied echter overlast veroorzaken voor bijvoorbeeld wandelaars of grazende schapen, kunnen nadere beperkingen worden gesteld. In gebieden met een bijzondere, kwetsbare fauna zoals grondbroeders en reptielen zijn geen honden toegestaan.

Niet-militaire en particuliere hondentrainingen worden indien mogelijk beëindigd. Aanvragen van politie en van officieel geregistreerde verenigingen voor reddingshonden zullen worden beoordeeld op verenigbaarheid met de vigerende wet- en regelgeving. Op defensie terreinen waar diensthonden aanwezig zijn, is dit medegebruik – ook van de hondentrainingsfaciliteiten – niet toegestaan wegens het risico van de overdracht van besmettelijke ziekten op de diensthonden.

Fietsen

Defensie biedt waar mogelijk ruimte aan fietsers op de voor het publiek opengestelde oefenterreinen. Het fietsen wordt alleen toegestaan op verharde wegen en paden en op onverharde paden die deel uitmaken van een gemarkeerde fietsroute. Een bijzondere vorm van fietsen is het mountainbiken, waarbij behoefte bestaat aan smalle, onverharde paden in een geaccidentieerd terrein. Op sommige defensie terreinen wordt meegewerkt aan de aanleg van een mountainbikeroute, mits deze route deel uit maakt van een met andere betrokken overheden overeengekomen regionale route. Mountainbikeverenigingen worden betrokken bij de aanleg en het onderhoud van zulke routes.

Paardrijden

Het rijden met (aangespannen) paarden wordt alleen toegestaan op de daarvoor uitgezette routes, mits deze routes met andere overheden zijn overeengekomen. *Cross-country* rijden is niet toegestaan. Maneges en ruiterverenigingen worden betrokken bij de aanleg en het onderhoud van de routes. Alle overige activiteiten met paarden die vanwege de omvang of intensiteit tot meer verstoring leiden, zoals de slipjacht of het rijden met sulky's, zijn alleen toegestaan op defensie terreinen buiten de ecologische hoofdstructuur en buiten Natura2000-gebieden.

Motor- en autosport

De bestaande motorsportterreinen (Arnhemse Heide, Oirschotse heide, Weeterheide) blijven gehandhaafd of worden in goed overleg verplaatst. Dat laatste geldt al voor het crossterrein op het Infanterie Schietkamp in Ede. Incidenteel kunnen motor- en autosportactiviteiten worden gehouden op defensie terreinen die buiten de ecologische hoofdstructuur en buiten Natura2000-gebieden liggen. Dit geldt ook voor gemotoriseerde activiteiten met een charitatieve achtergrond. Om de overlast voor de omgeving te beperken zullen dergelijke activiteiten maximaal een keer per maand mogen worden gehouden, en niet in de vakantiemaanden juli en augustus. De activiteiten moeten passen binnen de wet- en regelgeving en de voorwaarden zoals vermeld op de standaard oefenkaart. Daarbij kunnen beperkende voorwaarden worden gesteld aan gerelateerde zaken zoals parkeren, reclame-uitingen en catering.

Waterrecreatie

Voor zover gesitueerd op defensie terreinen is het in de grote openbare wateren toegestaan om te roeien, kanoën of zwemmen. De meeste defensie terreinen liggen echter op de droge zandgronden. Water is hier soms aanwezig in de vorm van vennetjes. In verband met de doorgaans kwetsbare vegetatie en fauna in deze vennen zijn activiteiten zoals zwemmen, roeien of kanoën hier niet toegestaan. Indien defensie terreinen liggen aan openbare wateren zal de betreding van defensie terreinen om dit water te bereiken vallen onder de geldende gedragsregels.

Sport en spel

Individuele vormen van sport en spel die geen overlast bezorgen voor het militair gebruik en geen nadelig effect op de natuurwaarden hebben, zijn op defensie terreinen toegestaan. Het betreft hier in het bijzonder activiteiten op wegen en paden die lichamelijke training beogen zoals trimmen, hardlopen en langlaufen.

Voor sport- en spelactiviteiten in een georganiseerd verband zoals veldlopen, oriëntatielopen, wandel- en fietsvierdaagsen en droppings is ruimte op de voor publiek opengestelde terreinen. Dit medegebruik valt echter niet onder de algemene voorwaarden voor openstelling. Hiervoor moet toestemming worden gevraagd. Voor activiteiten buiten de paden is altijd een vergunning nodig.

Vliegeren met enkeldraads (niet bestuurbare) vliegers is uitsluitend toegestaan op de daarvoor aangewezen delen van defensie terreinen. Op defensie terreinen komen geen permanente voorzieningen voor intensieve recreatie.

Op de meeste kazernes zijn sportfaciliteiten aanwezig. In kleine plaatsen is dit een welkome aanvulling op de beschikbare sportfaciliteiten. Het belang voor het plaatselijke sportleven is dan ook groot. Defensie zet het beleid voort dat burgersportverenigingen, onder voorwaarden, gebruik kunnen maken van deze militaire sportfaciliteiten. Dit valt echter buiten het bestek van deze nota.

Verblijfsrecreatie

Defensie heeft geen voorzieningen voor verblijfsrecreatie op haar terreinen. Recreatief kamperen is niet toegestaan. Wel zijn enkele terreindelen verhuurd of verpacht voor verblijfsrecreatie. Dit valt echter buiten het bestek van deze nota. Voor het incidenteel inrichten van kampementen van verenigingen of scouting is een vergunning nodig.

Bijen

Het plaatsen van bijenkasten of –korven op massaal bloeiende vegetaties, zoals heide, komt veel voor op defensie terreinen. Het aantal te plaatsen kasten of korven is afhankelijk van de draagkracht van het terrein met het oog op de concurrentie in het beslag dat honingbijen en andere bloemzoekende insecten op de heide leggen.

Zweefvliegen

Op alle vliegbases staat Defensie recreatief medegebruik toe door zweefvliegclubs die zijn aangesloten bij de Koninklijke Nederlandse Vereniging voor Luchtvaart (KNVvL), zolang dit te combineren is met de bedrijfsvoering op de basis. Ten behoeve van de zweefvliegers creëert Defensie door middel van een aangepast maaibeheer strips met korter gras. Defensie brengt de kosten hiervoor in rekening. In verband met de vliegveiligheid vanwege vogels en de lagere natuurwaarden wordt er per vliegveld maximaal één zweefvliegstrip beschikbaar gemaakt. Deze strip zal geen grotere afmetingen krijgen dan minimaal vereist is in verband met de veiligheidseisen voor zweefvliegtuigen.

Modelvliegen

De bestaande voorzieningen voor modelvliegen blijven gehandhaafd voor zover dit voor oefenterreinen past binnen het natuurbeleid en voor vliegvelden binnen het vliegveiligheidsbeleid. Aandachtspunten zijn de aantasting van natuurgebieden door de benodigde landingsterreintjes en de verstoring door geluid en silhouetwerking.

Gemotoriseerde vliegsport

Gemotoriseerde vliegsport voor recreatieve doeleinden heeft binnen de normale openstellingstijden plaats op de vliegbasis Gilze-Rijen en het maritieme vliegekamp De Kooy. Een voorbeeld is het gebruik van de vliegbasis Gilze-Rijen door de Stichting KLu Historische Vlucht. Deze vorm van recreatief medegebruik zal niet worden uitgebreid.

Jacht

Jacht is een vorm van terreinbeheer en daarmee een specifieke, niet-recreatieve vorm van medegebruik. Bij de jacht op terreinen van Defensie staat schadebestrijding en populatiebeheer centraal. Ten aanzien van de jacht handelt Defensie overeenkomstig de Flora- en faunawet en kan zij afzonderlijk regels stellen. Het jachtbeleid op en rondom vliegbases en vliegekampen is mede afgestemd op de vigerende regelgeving inzake de vliegveiligheid ter voorkoming van vogelaanvaringen.

3. Aanvullende overwegingen

Bij de toepassing van het beleid hebben de volgende overwegingen bijzondere aandacht:

1. Zonering van recreatie

Soms is het, om veiligheidsredenen of omdat de druk op de natuur anders te groot wordt, nodig gedeelten van oefenterreinen tijdelijk te sluiten voor recreatie. De aanleg van omliggende routes is daarbij een mogelijkheid, in het bijzonder in de randen van de oefenterreinen.

2. Samenwerking met derden

Defensie werkt samen met andere terreinbeherende organisaties zoals Staatsbosbeheer om waar mogelijk te komen tot een terreinoverschrijdend beheer, zowel met het oog op de natuur als op recreatie. Defensie is daarbij voorstander van regionale recreatieplannen. In overleg met provincies en gemeenten kunnen bestaande wegen en paden op defensie terreinen deel

uitmaken van onder andere fiets-, mountainbike- en ruiterroutes of langeafstandswandelpaden. Daarnaast heeft een groot aantal defensieterreinen zowel waarden op het gebied van natuur als van cultuurhistorie. Op deze defensieterreinen zijn archeologische rijkdommen zoals grafheuvels en zogenaamde *celtic fields* aanwezig. Het doel is het publiek in staat te stellen deze te bezoeken terwijl de bescherming ervan intact blijft.

3. Publieksvoorlichting

Defensie treft maatregelen om het publiek te informeren over de gedragsregels op defensieterreinen en over openstellingregels. Hiervoor worden openstellingborden geplaatst bij de toegangen van defensieterreinen en op een beperkt aantal locaties informatiepanelen bij de hoofdingang van terreinen. Bij het betreden van de defensieterreinen moet het voor de recreant duidelijk zijn welke regels gelden. Op grond daarvan is handhaving mogelijk. Door middel van borden met een herkenbare identiteit van Defensie kan tevens worden bereikt dat de bezoeker weet dat het om een defensieterein gaat. Dit draagt bij aan een duidelijker profilering van Defensie als gebruiker en beheerder van natuur en landschap bij het grote publiek.

4. Voldoende toezicht en handhaving

Defensie zal bij een toename van het recreatief medegebruik ook aandacht moeten besteden aan toezicht en handhaving. Het gaat hierbij niet alleen om de algemene gedragsregels, maar ook om de handhaving van de wet- en regelgeving ten aanzien van natuurgebieden. Aandachtspunten hierbij zijn het voorkomen van onveilige situaties, van verstoring van oefeningen, van schade door recreanten en van strijdigheden met wet- en regelgeving, in het bijzonder de Natuurbeschermingswet en de Flora- en faunawet. Daartoe krijgt een aantal terreinbeheerders van Defensie de status van bijzonder opsporingsambtenaar (BOA). Ook de Koninklijke marechaussee heeft hier een taak.

4. Procedure recreatief medegebruik

Georganiseerd recreatief medegebruik zal te allen tijde moeten worden aangevraagd. Hoewel de procedure daartoe geen onderwerp is van het recreatiebeleid - deze is beschreven in de 'Handreiking medegebruik vastgoed' - is deze procedure hieronder kort weergegeven.

De aanvraag wordt door het operationeel commando getoetst op verenigbaarheid met het operationeel gebruik van het terrein. Het operationeel commando is verplicht bij de Dienst Vastgoed Defensie advies in te winnen over de vigerende wet- en regelgeving, onder meer op het gebied van natuur. Indien er geen bezwaren zijn, wordt de aanvraag door tussenkomst van de Dienst Vastgoed Defensie verstuurd naar het RVOB voor het opstellen van een contract of vergunning. Het RVOB zendt het contract of de vergunning naar de aanvrager en in afschrift aan de Dienst Vastgoed Defensie die op zijn beurt anderen binnen Defensie informeert. Eventuele verschillen van inzicht tussen het operationeel commando en de Dienst Vastgoed Defensie worden voorgelegd aan de Bestuursstaf. Voor medegebruik door vliegtuigen moet aanvullend een vergunning op grond van de luchtvaartwetgeving worden aangevraagd bij de Militaire Luchtvaart Autoriteit.

5. Consequenties

De aanpassing van het recreatiebeleid heeft de volgende consequenties:

Uitvoering motie-Knops c.s.

Overeenkomstig het gestelde in de motie-Knops c.s. worden de bestaande mogelijkheden voor motorsport op enkele defensieterreinen gehandhaafd of in goed overleg verplaatst. De mogelijkheden tot medegebruik voor wandelaars en fietsers worden uitgebreid met het uitzetten van nieuwe wandelroutes en mountainbikeroutes.

Eventuele beëindiging medegebruik

Op sommige terreinen bestaan al vele jaren bepaalde vormen van recreatief medegebruik. Dit historisch gegroeide medegebruik zal waar mogelijk worden voortgezet. Niettemin kan het door veranderingen in de wet- en regelgeving of in de bedrijfsvoering van Defensie noodzakelijk zijn dit medegebruik te beëindigen. Het eventueel opheffen van het medegebruik of het beëindigen van medegebruikovereenkomsten zal zorgvuldig dienen te geschieden, met inschakeling van het RVOB.

Overzicht recreatief medegebruik

De Dienst Vastgoed Defensie is verantwoordelijk voor het actueel houden van een overzicht van het recreatief medegebruik per terrein.

Toezicht en handhaving

Regels en voorwaarden zijn slechts zinvol als er controle is op de naleving. Het operationeel commando is verantwoordelijk voor deze controle. Soms worden er ook afspraken gemaakt waarbij toezicht wordt uitgevoerd door andere toezichthoudende organisaties. Bij geconstateerde strafrechtelijke overtredingen wordt de Koninklijke marechaussee ingeschakeld.

6. Evaluatie en kennisgeving

Evaluatie

Het beleid wordt uiterlijk vijf jaar na de vaststelling van deze nota geëvalueerd.

Kennisgeving

Deze nota wordt in de Staatscourant geplaatst en vervangt de beleidsregel uit 2005.